

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
v/Georg Hilmar Antonsen
Postmottak@bld.dep.no

FNs rasediskrimineringskonvensjon - Invitasjon til skriftlig høring i forbindelse med Norges 21./22. rapport til FNs rasediskrimineringskomité

Utdanningsforbundet takker for invitasjonen til å kommentere Departementets utkast til rapport til FNs rasediskrimineringskomité om de tiltak som er gjort for å gjennomføre konvensjonens bestemmelser. Som fagforening for lærere i Norge vil vi kommentere på de områdene som gjelder arbeidstakere og utdanningssystemet.

Kommentarene følger oppsettet i høringsutkastet til CERD-rapportering 2013:

1A nummer 5, se 51D nummer 3

5 I D nummer 1-2 Barn på flukt

Til tross for at asylsøkerbarnas rett til opplæring i barnehage og skole ble omtalt i Stortingsmelding 27 (2011-2012), fikk dette ikke oppmerksomhet i Stortingets behandling av saken. Norge diskriminerer de små barna i asylmottak idet de ikke får tilgang til barnehage, utelukkende et kort barnepass dersom foreldrene får opplæring.

Det foregår også en diskriminering av asylsøkerungdom mellom 15 og 18 år når det gjelder retten til videregående opplæring. Her brytes sannsynligvis Barnekonvensjonens (BK) artikkel 2 om antidiskriminering. Norske myndigheter har gjentatte ganger meddelt at de vil vurdere utdanningsrett for denne gruppa, uten å ha konkludert til tross for at det foreligger forskningsmessig¹ vurdering av dette.

5 I D nummer 4 Tvangsekteskap

Vi viser til NOU 2012:15 *Politikk for likestilling*. Det er viktig å arbeide forebyggende i skole og barnehage med økt bevissthet om kjønn, kropp og seksualitet. Ikke minst må arbeidet med å forebygge mobbing og trakassering ha et bredt perspektiv inkludert betydningen av menneskeverdet.

¹ S.H.Søvig (2009): Barnets rettigheter på barns premisser – utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett, bestilt av BLD, s. 128-129

5 I E nummer 1 Innsats for økt sysselsetting

Virksomheter og deres eiere må tilskyndes til i større grad enn i dag å praktisere en rekrutteringspolitikk som speiler det kulturelle og språklige mangfoldet i samfunnet.

5 I E nummer 5 Godkjenningsordningene for utenlandsk utdanning

Utdanningsforbundet mener punktene 1 og 5 bør ses i sammenheng.

Norge har behov for arbeidstakere på mange områder, og arbeidsplassen er en viktig sosialiseringarena. Det må derfor være et mål å få flest mulig i arbeid og tilrettelegge for et godt arbeidsliv med gjensidige forpliktelser for arbeidsgiver og arbeidstaker. Til tross for at norske myndigheter har gjennomført tiltak som skal forhindre sosial dumping av arbeidstakere, er det samtidig slik at Utdanningsforbundet har erfart at lærere med utenlandsk utdanning diskrimineres lønnsmessig. Lærere i Norge avlønnes på grunnlag av kompetanse, gjennom et kompetanselønnsystem. Når kommunene tilsetter en lærer med utenlandsk utdanning, som ennå ikke er godkjent, blir læreren avløntet som ufaglært, eventuelt i en lavere lønnet lærerkategori enn den kompetansen vedkommende innehar og er til vurdering for. Det er lang saksbehandlingstid for denne type saker i NOKUT og Utdanningsdirektoratet, minimum 4-5 måneder. Når saken er positivt avgjort, endres lønnen fra vedtakstidspunktet, og det tilstås ikke etterbetaling. Kommunene bryter med dette tariffavtalen for lærere, som de selv er part i, og der det fastslås at man skal lønnes etter kompetanse.

Resultater i introduksjonsprogrammet jf 5 I D nummer 3 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Det er en utfordring at sammenhengen mellom opplæringsloven og introduksjonsloven er svak. Opplæringstilbudet for voksne minoritetspråklige framstår som fragmentert og fordelt på mange aktører fra statlig nivå til førstelinjetjeneste. Dette hindrer raske overganger til utdanning eller arbeid.

Rett og plikt til 600 timers opplæring i norsk og samfunnskunnskap er bra, men ikke bra nok. For å komme opp på et tilfredsstillende språknivå vil en voksen trenge mellom 800 og 1000 timer. Dette tilsvarer mye mer enn ett års fulltidsoplæring, og ca. 80 % av målgruppa for dette i Oslo, har ikke rett på introduksjonsstønad. Opplæringen skjer derfor på deltid ved siden av jobb. Det kan derfor bli vanskelig å fullføre opplæringen innen tre år for denne elevgruppa. Gjør de ikke det, må de betale opplæringen selv. Uten å ha fullført de 600 timene, kan de heller ikke søke om mer opplæring.

Kvinnens reelle mulighet til å gjennomføre opplæringen i kombinasjon med familieførøksler og omsorg for små barn er også et kritisk punkt.

Språkopplæring

Tilbudet om gratis kjernetid i barnehagen for fire- og femåringene er et godt tilbud, men tilbudet gis foreløpig kun noen steder, blant annet i deler av Oslo, hvor andelen migrasjonsbarn er stor. Det er derfor positivt at regjeringen vil utvide tilbudet til flere steder hvor det er en betydelig andel innvandrere.

Enda viktigere vil det være å sikre at alle barn kan bruke retten til barnehageplass uten at den økonomiske kostnaden for foreldrene blir uoverkommelig. I dag går 80 % av alle ett- og toåringene og 96 % av alle tre- til femåringene i barnehage. En redusert makspris ville

sannsynligvis øke andelen i barnehage og dermed sikre alle barn et pedagogisk tilbud før skolealder. Undersøkelser viser at det å ha gått i barnehagen gir gevinster seinere i livet.

Alle elever med mangelfulle norskkunnskaper må umiddelbart få en reell rett til forsterket norskopplæring. Det må være elevenes behov for norskkunnskaper som er avgjørende, ikke fylkeskommunenes/kommunenes mangelfulle ressurser.

Det er et stort og udekket behov for nyutvikling, videreutvikling og tilpassing av læremidler for språklige minoriteter.

Med endringen i opplæringslovens § 2.8, med virkning fra skoleåret 2012/13, brøt man med prinsippet om at elever ikke skal organiseres i grupper på grunnlag av etnisitet eller kjønn over tid. Man håper at dette kan gi et bedre tilbud til elevene og bedre integreringen. Det er for tidlig å si noe om erfaringene etter lovendringen.

Både statlige og kommunale midler er satt av fra 2012-2015, øremerket for et skoleutviklingsprogram som har som formål å bedre læringsresultatene på Oslo-skoler i Groruddalen og Bydel Søndre Nordstrand. Skoler som ligger i områder med store levevilkårsutfordringer, er prioritert. Dette skal være en særlig innsats på skoler med mange minoritetsspråklige elever.

Strategier for å øke rekruttering av mennesker med innvandrerbakgrunn til høyere utdanning
Høyere utdanning er et sentralt bidrag til økonomisk og sosial utjevning og utvikling, og dermed også til vellykket integrering i samfunns- og arbeidsliv. En satsing på språklig og kulturelt mangfold vil i høyeste grad være samfunnsøkonomisk lønnsomt. Det må jobbes aktivt fra universitets- og høyskolesektoren for å rekruttere studenter og ansatte med en bred og sammensatt livsbakgrunn. Rekrutteringsarbeidet må intensiveres på flere områder, blant annet er det ønskelig at minoritetsspråklige studenter i større grad velger utdanninger innen helse- og sosialfag, lærerutdanning og mediefag. Disse profesjonsområdene har direkte kontakt med brede lag av befolkningen, og studentene kan fungere som premissleverandører, holdningsbærere og rollemodeller.

Særskilte opplæringstilbud for nyankomne minoritetsspråklige elever

Vi viser til det som er sagt over om språkopplæring, men kan tilføye at flere instanser nasjonalt som internasjonalt ² uttrykker bekymring over forholdet mellom statlig og kommunal styring:

”Det er en utfordring når forskning viser at opplæringstilbudet har så varierende kvalitet fra en kommune til annen, fra en skole til en annen og innad på samme skole, at det blir stilt spørsmål ved om Norge har en fellesskole.” (Midtlyngutvalget)

Ressursbruken knyttet til opplæring av minoritetsspråklige barn, unge og voksne har vært for lav. Det er derfor nødvendig at minoritetsspråklige elever inngår som del av kostnadsnøkkelen både for fylkeskommunene og kommunene.

² FN's komité for barnets rettigheter: Rapport januar 2010 Behandling av Norges fjerde rapport til FN om oppfølging av barnekonvensjonen, s. 6 merknad 10

Samiske læremidler

Vi viser til *punkt 263 i The common core document* om at samene har den samme retten som de norske til å utvikle sin kultur og sitt språk samt Norges svar på anbefaling 18 fra komiteen.

Læremiddelsituasjonen i den samiske skolen er fremdeles ikke tilfredsstillende; samiske lærere har en ekstrabelastning ved å måtte utvikle læremidler selv. Målet er at læremidler på samisk foreligger, slik at samiske elevers rett til opplæring i og på samisk blir reell.

Når det gjelder læreplanverk, må det jobbes for en samtidighet, og ikke slik det er i dag, at samiske læreplaner justeres etter at endringer i de nasjonale planene er vedtatt.

5 II A nummer 6 Kjønsdimensjoner ved etnisk diskriminering

Et helhetlig familieperspektiv må ligge til grunn for individuelle planer knyttet til introduksjonsordningen, blant annet med hensyn til barnehage tilbud og tilskudd til foreldrebetaling mens foreldrene deltar i introduksjonsprogrammet. Dette vil trolig være viktig for at kvinner i større grad fullfører programmet, og at en større del av kvinnene tar del i arbeidslivet når programmet er fullført.

Hva gjør Norge?

Integrering av kjønnslikestilling i politikktutvikling

Norge har høy yrkesdeltakelse blant kvinner, men ett av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene i den industrialiserte verden. Det er derfor nødvendig å styrke både rådgivningstjenesten og innsatsen mot den kjønnsdelte fag- og yrkesopplæringen i Norge.

5II B-C Diskriminering på flere grunnlag

LHBT: Det må bli økt oppmerksomhet rundt barns og unges seksuelle orientering, og voksenmiljøene rundt barn og unge må få økt kompetanse på området. Også i arbeidslivet bør dette få større oppmerksomhet, for eksempel gjennom økt kompetanse til ledere og verneombud. Lederes overordnede ansvar for arbeidsmiljøet må understrekes. Mer forskning på dette diskrimineringsgrunnlaget og mer offentlighet rundt forskningsfunn er ønskelig.

Artikkel 7 7A nummer 1jf Anbefaling 9 om rekruttering av lærere for å kunne utvikle et multikulturelt utdanningsmiljø

Lærerutdanning

Det er en utfordring for lærerutdanningene å rekruttere fra mangfoldet i det norske samfunnet, det gjelder kjønn, sosial, kulturell og etnisk bakgrunn. Lærerutdanningene og læreryrket er kvinnedominerte³, og dessverre er det slik at kvinnedominerte yrker i hovedsak er dårligere betalt enn mannsdominerte yrker i Norge. Med økt arbeidsinnvandring og mange bosatte flyktninger i lokalsamfunnene er det viktig at skolen speiler befolkningen. Forskning viser at minoritetsungdom i lite omfang tar lærerutdanning fordi læreryrket har lav status, er relativt dårlig betalt og i liten grad kan brukes i utlandet.⁴

³ På utdanninga for 1-7 trinn i grunnskolen har kvinneandelen de siste årene vært 83 % og på 5-10 trinn 63 %. (Rapport fra følgegruppa for lærerutdanningsreformen)

⁴ Liv Anne Støren (2011): *Pursuing educational ambitions? Higher education enrolment and the choice of study programmes among immigrants and non-immigrant youth in Norway*

Et offentlig utvalg⁵ har anbefalt å etablere et ressursmiljø for å styrke arbeidet med likestilling i førskole- og lærerutdanning og utvikle egnede læremidler. Dette kan være et nyttig redskap for å styrke kjønnslikestilling i barnehage og skole.

Anbefaling nr 9 Dialog og tiltak mot diskriminering

Vi har merket oss komiteens bekymring for den store frafallsprosenten fra videregående skole for elever med immigrantbakgrunn. Det er påkrevet at det tas et nasjonalt løft for gutter med flerkulturell bakgrunn; forsterket opplæring, tett oppfølging i basisfag, særlig fokus på norsk, engelsk og matematikk. Bedrifter eller virksomheter som tar inn gutter på praksisopplæring bør få forhøyet tilskudd; økt lærlingtilskudd og forsterket oppfølging av lærer under praksisperioden, er andre tiltak.

Med vennlig hilsen

Vigdis Sandmo Eriksen
Seksjonssjef

Kathrine Blyverket
seniorkonsulent

⁵ NOU 2012:15 Politikk for likestilling